KİTAPTA BÖLÜM

ATIF İÇİN: DOST, Süleyman, "Hukuki Açıdan İlim Şehri Kavramı", *İlim Şehri Isparta* (Editör: Memduh OĞUZ), Tonoz Kitabevi, Isparta, 2013. (s.209-226). ISBN: 9786058632325

HUKUKİ AÇIDAN İLİM ŞEHRİ KAVRAMI

Yrd. Doç. Dr. Süleyman DOST[1]

I-GİRİŞ

2000'li yıllardan itibaren bazı devletler, ilim ve teknolojisi ile temayüz etmiş bazı şehirleri "knowledge city" veya "science city" adıyla ilan etmekte ve bu vasfın gerektirdiği unsurların bir araya getirilmesi için gerekli hukuki düzenlemeleri yapmaktadır. Bu şehirler ya geçmişten beri sahip olduğu ilim merkezi olma özelliği ile ya da daha sonra araştırma merkezi, enstitü veya bilgi/teknoloji temelli fabrika kurulması gibi çeşitli sebeplerle bu vasfı kazanmış ve kazanmaktadır.[2] Bir şehre ilim şehri vasfının verilmesini sadece bu şehrin tanıtımına yönelik bir çaba olarak değil, bununla birlikte ilmin unsurlarını bir araya getirme faaliyeti şeklinde anlamak gerekir. Nasıl ki ticaret ve sanayi şehirleri, ticareti ve sanayii destekleyecek unsurların bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Aynı şekilde ilim şehri vasfı da, ilmin unsurları olan, ilim insanı, kütüphane, kitap, teknoloji, müteşebbis gibi unsurların toplanması ile oluşur. Bir fabrikanın çarkları hükmündeki bu unsurların birbirleriyle ahenkli bir şekilde bir araya gelmesiyle bir sinerji oluşacağı muhakkaktır. Bu düşünce ve beklenti şüphesiz haklı ve doğru bir yaklaşımı ifade etmektedir. Ancak bu yaklaşımın ekonomik, siyasi sosyal, kültürel, coğrafi ve hukuki yönlerden[3] altyapısının

---

[1] **Süleyman Demirel Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Öğretim Üyesi.**

[2] Ergazakis, K., Metaxiotis, K and Pasarras, J, "*Towards Knowledge Cities: conceptual analysis and Success Stories",* Journal of Knowledge Management, 2004, Vol:8, No:5, s.5-15.

[3] Bu yönler sadece sayılanlarla sınırlı değildir, çoğaltılabilir. Çünkü iilim üzerinde çalışma insanı ilgilendiren her şey ile ilgilidir. Bu açıdan bakınca konunun, mesela insanların teveccühü, buna uygun binaların yapılması, yerel

sağlam ve doğru atılması gerekmektedir. Aksi takdirde bu vasıf, sadece bir reklam unsuru olmaktan öteye gidemeyecektir.

İlim şehri projesi çok sayıda iradenin bir araya getirilmesini de gerektirmektedir. Bu açıdan gerekli hukuki düzenlemelerin yapılabilmesi için siyasi iradeye, ilim insanlarının projeye dâhil olmasını sağlamak için ilim insanlarının iradesine, halkın projeye sahip çıkmasını sağlamak için toplumun iradesine, bürokratik işlemlerin hızlanması için bürokratların[4] iradesine ve nihayet bu projenin hayata geçirilmesi için girişimcilerin iradesine ihtiyaç vardır.

İlim şehri kavramı başta eğitim olmak üzere, sağlık, gıda, turizm, ulaştırma, enerji, üretim, sosyal güvenlik, kamu hizmetleri ve teknoloji kavramları ile yakından ilgilidir.[5] İlim şehri ilan edilen yerde sayılan bu alanlarda üretim, pazarlama ve istihdam oluşturacağı kesindir. Bu nedenle ilim şehri ile ilgili yapılacak herhangi bir düzenlemede bu noktanın dikkate alınması gerekmektedir.

Aslında ilim şehri projesinin biri maddi diğeri manevi olmak üzere iki boyutundan söz etmek mümkündür.[6] *Maddi boyutu* kamu veya özel kişiler açısından fiziki imkânları da içine alan ilim şehri altyapısının oluşturulmasını ifade eder. Bu açıdan, bina, yol, kütüphane, konaklama yerleri, teknoloji, ulaşım hizmetleri ve altyapısı gibi unsurlar konunun maddi boyutunu oluşturmaktadır. Konunun maddi boyutu girişimci açısından bir yatırım fırsatı ve ekonomik değer oluştururken devlet açısından bir taraftan harcama bir taraftan elde edilen

---

yönetimlerin bu fikre sahip çıkması, bu şehirde yaşayan insanlarda bilincin oluşması gibi pek çok yönü bulunmaktadır.

4 İşbu projenin genellikle yavaş işleyen bürokrat kesiminden gelmesi bana göre ilim şehri projesinin en anlamlı yönünü oluşturmaktadır.

5 Carrillo, F. J., "*Capital cities: a Taxonomy of Capital Accounts for Knowledge Cities"*, Journal of Knowledge Management, 2004, Vol 8, No 5, s.28-46.

6 Bounfour, A., Edvinsson, L., "*Intellectual Capital for Communities : Nations, Regions, and Cities"*, Butterworth-Heinemann, Boston, 2005.

kazançlar açısından vergi kalemini oluşturacaktır.[7] Ancak konunun bir de *manevi boyutu* olarak nitelendireceğimiz bir yönü de bulunmaktadır. 1982 Anayasası, ilim ve eğitimle ilgili hükümler içermektedir.[8] Anayasa'nın 65. maddesine göre "Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir." Bu açıdan bakınca ilim şehri projesinin hem ekonomik hem de sosyal boyutunun bulunduğu açıktır ve bu kapsamda devletin "bilim ve sanatı destekleme" yükümlülüğünden söz edilebilir. Diğer yandan Selçuklu ve Osmanlı'dan bu yana ilme verilen önem çerçevesinde tarihten gelen bir görevin olduğunu da akıldan uzak tutmamak gerekir.

Burada şunu önemle vurgulamak gerekir: Isparta'nın ilim şehri ilan edilmesi bağlamında konunun tartışmaya açılması oldukça önemli bir adımdır. Konu, ilmi ve siyasi çevreler başta olmak üzere kamuoyunda tartışıldıkça olgunlaşacaktır. Bu konu, panel, sempozyum, konferans ve seminer gibi ilmi toplantılar düzenlenecek ve medyada geniş şekilde yer alacak öneme sahip bir projedir. Bu çalışmada Isparta'ya "ilim şehri" vasfının verilmesiyle ilgili olarak başta hukuki yönleri olmak üzere konunun gerektirdiği ölçüde diğer yönleri üzerinde de durulacaktır. Daha sonra yapılacak çalışma ve atılacak adımlara, projenin özellikle hukuki boyutu açısından bir katkı sağlayacağı düşüncesindeyim.

II-DİĞER ÜLKELERDE İLİM ŞEHRİ KAVRAMI

Dünyada birçok ülkede farklı isim ve içerikte ilim şehirlerinin kurulduğunu görmek mümkündür. Bazı şehirlerin ilim şehri ilan edilmesinin ortak amacı devlet, üniversite ve özel sektörün işbirliği ve koordinasyon içinde çalışmasını temin

[7] Carrillo, F. J., s.28-46.
[8] Anayasa'nın 27. maddesi, Bilim ve sanat hürriyetini, 42. maddesi eğitim ve öğrenim hakkını, 130. maddesi Yükseköğretim kurumlarını düzenlemektedir.

etmektir.[9] Bu anlamda başta ABD olmak üzere Çin, Hindistan, Tayvan, Singapur, İrlanda, Güney Kore ve Suudi Arabistan'da ilim şehirleri kurulduğunu görmekteyiz.[10]

Benzer şekilde Almanya, İngiltere, Japonya ve Brezilya'da da ilim şehri örnekleri bulunmaktadır. Mesela Almanya'da Jena ve Göttingen ilim şehri unvanına sahip şehirlerdir. Bu şehirlerde onlarca Enstitü, araştırma merkezi ve eğitim kurumları bulunmakta olup şehrin nüfusunun önemli bir bölümünü öğrenci, araştırmacı ve akademisyenler oluşturmaktadır. Aynı şekilde 2005 yılında, İngiliz hükümeti tarafından hazırlanan bir plan ile Birmingham, Bristol, Manchester, Newcastle, Nottingham ve York şehirleri İngiltere'nin ilim şehirleri ilan edilmiştir. Bu projeyle, İngiltere'nin ekonomik büyümesinde ilim, teknoloji ve buluşların ana mekanizma haline getirilmesi ve ilim ile endüstri arasındaki bağın kuvvetlendirilmesi amaçlanmıştır. Brezilya'da da maddi imkânları az ve eğitim seviyesi düşük olan bir kıyı şehri olan Natal, eğitim seviyesini yükseltmek, ilme katkıda bulunmak ve böylece maddi imkânları artırmak amacıyla bir proje kapsamında ilim şehri ilan edilmiştir. Diğer yandan hemen her şehri ilim merkezi özelliği taşıyan Japonya'da ise Tsukuba şehri ilim başkenti olma yolunda ilerlemektedir.[11]

Diğer ülkelerde ilim şehirleri genellikle ilim ve teknoloji merkezleri şeklinde kuruldukları görülmektedir. Üniversite,

---

9 Bagir, M. N. and Kathawala, Y. , "*Ba for Knowledge Cities a Futurisitc Technology Model"*, Journal of Knowledge Management, 2004, Vol:8, No:5, s.83-95.

[10] Hatta bu ülkelerden Suudi Arabistan'da kurulan ilim şehrine 2008 yılında 10 milyar dolarlık yatırım yapılmıştır. Yine yıllar önce ABD'de kurulmuş olan ünlü "Silikon Vadisi", ilim şehrinin tipik bir örneği olarak gösterilebilir. Diğer yandan bu ilim şehirlerinin Türkiye gibi beyin göçü yaşanan gelişmekte olan ülkelerde *tersine beyin göçüne* sebep olabileceği ve oluşturulan sinerji ile yurt dışındaki bilim insanlarının kendi ülkelerine geri dönüşünün sağlanabileceği düşünülmektedir. Bkz: http://500universite.blogspot.com/2008/04/bilim-sehirleri-ve-500-universite.html (Erişim tarihi: 07.03.2013)

[11] Kampüsten Kente-2: Dünyadan Bilim Kenti Örnekleri, Bkz: vendettautopya.blogspot.com/ (Erişim tarihi: 07.03.2012)

enstitü veya araştırma merkezlerini de içine alan geniş bir arazi üzerinde kurulmuşlardır. Bünyesinde okullar, kütüphaneler, müzeler, araştırma ve uygulama merkezleri, enstitüler, özel kurs merkezleri, turistik ziyaret ve konaklama merkezleri, bilgi/teknoloji temelli fabrikalar bulunmaktadır.[12] İdari açıdan ise genellikle ilgili bir devlet kurumuna bağlanmışlardır.[13]

Diğer ülkelerde bulunan ilim şehri örnekleri bize yol gösterici olabilir. Ancak burada körü körüne bir taklitten söz edilemez. "Diğer ülkelerde ilim şehri var, o halde biz de yapalım" mantığıyla hareket etmek doğru bir yaklaşım değildir. Burada yapılacak şey aslında, kendi tarih ve kültürümüzde var olan (belki de doğu toplumlarında yer alan) geleneği modern ve çağın anlayışına uygun olarak yeniden düzenlemektir.

II-TÜRK HUKUKUNDA İLİM ŞEHRİ KAVRAMI

İlim şehri konusunda Türk Hukukunda hali hazırda mevcut bir düzenleme yoktur. Ancak bu kavramla doğrudan ve dolaylı çok sayıda hukuki düzenlemeden söz etmek mümkündür. Yükseköğretim Kanunu, Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu gibi ilim ve eğitimi doğrudan ilgilendiren kanunlar ile bunlara dayanılarak çıkarılmış çok sayıda tüzük, yönetmelik ve genelge bulunmaktadır. Ayrıca eğitim ve ilimi özellikle fiziki altyapı açısından dolaylı olarak ilgilendiren Turizmi Teşvik Kanunu, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu, 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu gibi belirli konularda teşvik içeren kanunlar da mevcuttur. Diğer yandan konunun idari yönünü oluşturan İl Özel İdaresi Kanunu, Belediyeler Kanunu gibi kanunların da yönetim, denetim, hizmet ve destek açısından ilim şehri kavramıyla dolaylı olarak ilgili olduğu söylenebilir. Bu

---

[12] Dvir, Ron, "*Knowledge City, Seen As a Collage of Human Knowledge Moments*", Knowledge Cities: Approaches, Experiences, and Perspectives, (Ed: F. K. Carillo), 2005.

[13] Mesela Hindistan'da kurulmuş olan Kolkata İlim Şehri, Milli Bilim Müzeleri Kurulu'na bağlı olarak kurulmuştur. Bkz: http://www.sciencecitykolkata.org.in/ (Erişim Tarihi:06.03.2012)

nedenle sözü geçen kanunlardan ilim şehri projesi kapsamında nasıl yararlanılabileceği üzerinde durulmalıdır. Bu düzenlemelerden özellikle Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ilim şehri kurulmasında yol gösterici olabilir niteliktedir. Çünkü bu Kanun, aşağıda ele alınacağı üzere ilmin teknik unsurlarını bir araya getirmektedir.

Aslında ilim şehri konusunu *hukuki düzenlemeye gitmeksizin yapılabilecek faaliyetler* ile *hukuki düzenleme yoluyla yapılabilecek olanlar* olmak üzere ikiye ayırarak incelemekte fayda bulunmaktadır. Isparta'nın ilim şehri ilan edilmesiyle ilgili olarak hiçbir hukuki düzenlemeye gitmeksizin yapılabilecek bazı faaliyetler bulunmaktadır. Ancak söz konusu proje olgunlaştırıldıktan sonra, konuyu ilk elden düzenleyen ve kapsamlı hukuki bir düzenlemeye gidilebilir. Bu çalışmada öncelikle *hukuki düzenlemeye gitmeksizin yapılabilecek faaliyetler*den söz edilecektir. Daha sonra *hukuki düzenleme yoluyla yapılabilecek olanlar* üzerinde durulacaktır.

A-Hukuki Düzenleme Olmaksızın Yapılabilecek Faaliyetler

1-Genel Olarak

Isparta'nın ilim şehri ilan edilmesiyle ilgili olarak hiçbir hukuki düzenlemeye ihtiyaç olmaksızın yapılabilecek bazı faaliyetler bulunmaktadır. Bunlar valilik öncülüğünde kamu ve özel kesimde konu ile ilgili herkesin katkı yapabileceği nitelikteki faaliyetlerdir. Bu kapsamda, ilim şehri kavramını, öne çıkaran ilmi toplantılar düzenlenmesi, valilik bünyesinde bir birimin bu konu ile ilgili faaliyetlerin koordinasyonu için görevlendirilmesi, Isparta'daki ilim, eğitim ve kültür dernek ve vakıflarının federasyon şeklinde tek çatı altında toplanması, konu ile ilgili AB ve TÜBİTAK projelerine ağırlık verilmesi sayılabilir. Ayrıca Isparta'nın ilim şehri vasfını kazandıracak tarihi şahsiyetlerle[14] ilgili kitap veya film yapılması ve bu

[14] Bu şahsiyetler tarihi ve dini şahsiyetler olabileceği gibi geçtiğimiz yıl dar-ı bekaya uğurlamış olduğumuz Nazik ERİK Hanım gibi eğitim fedaisi kişiler

kişilerin eserlerinin mümkünse telif hakları alınarak tıpkıbasımının yapılması gibi faaliyetler ilim şehri kavramı ile ilgili önemli bir hizmet olacaktır.

2-Gönüllü ve/veya Özel Girişimlerin Teşvik Edilmesi

Genel olarak bakıldığında ilim, ülkemizde ve dünyada üniversiteler, enstitüler ve araştırma merkezleri öncülüğünde yürütülmektedir. Ancak bu durum, ilmin sadece söz konusu kuruluşların tekelinde olduğu anlamına gelmez. Gönüllü ve/veya özel girişimler ilim şehrine yatırım yapmaya veya faaliyet göstermeye teşvik edilebilir. Bu anlamda dernekler, vakıflar, özel okullar, vakıf üniversiteleri[15], vakıf yüksek teknoloji enstitüleri[16], vakıf yüksekokulları[17], özel araştırma merkezleri ve kurslar eliyle ilme katkı yapılması mümkündür. Hatta dini ilimler gibi alanlarda gönüllü kuruluşların resmi kuruluşlardan çok daha etkili ve verimli çalışmalar yaptıkları bilinen bir gerçektir. Bu noktadan ilim şehrinde kamu ve özel sektör

---

de olabilir. 1987-1990 yılları arasında eğitim gördüğüm ve mensubu olmaktan büyük şeref duyduğum Isparta Lisesi'nin o zaman ki müdürü ve edebi kişiliği olan değerli Sümer ŞENOL hocamızın, Nazik Hanımı yıl sonlarında öğrencilerle sohbet için okula davet etmesi o günlerden kalan tatlı hatıralarımdan birisidir.

[15] 31.12.2005 tarihli 26040 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Vakıf üniversitesi tanımlanmaktadır: Vakıf üniversitesi gelirlerini sadece kendi üniversitelerini ve mülkiyeti üniversitelere ait kurum ve kuruluşları geliştirmek amacıyla harcamak kaydıyla, vakıflar tarafından kanunla kurulmuş bulunan kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek düzeyde araştırma, eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan, fakülte, enstitü, yüksekokul, meslek yüksekokul, destek, hazırlık okulu veya birimleri, benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur. (m.5)

[16] 31.12.2005 tarihli 26040 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliğinde şöyle tanımlanmaktadır: Vakıf yüksek teknoloji enstitüleri; özellikle teknoloji alanında yüksek düzeyde araştırma, eğitim-öğretim, teknoloji ve hizmet üretimi, yayın ve danışmanlık yapmak üzere kurulan yükseköğretim kurumlarıdır. (m.6)

[17] 31.12.2005 tarihli 26040 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Vakıf Yüksekokulu şu şekilde tanımlanmaktadır: Bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından kurulmuş bulunan ekonominin ihtiyaç duyduğu alanlarda belirli mesleğe yönelik yüksek nitelikli ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarıyıllık eğitim-öğretim sürdüren bir yükseköğretim kurumudur. (m.7)

bünyesinde söz konusu girişimlerin desteklenmesi hem yatırımcı ve faaliyet anlamında hem de bunlardan faydalanacaklar açısından ilim şehrine olan ilgiyi artıracaktır.

3-Kalkınmada Öncelikli İller Kapsamında Değerlendirme

Hükümetler ülke genelinde gelişmişlik düzeyinin eşit bir şekilde yayılmasını sağlamak için kısa, orta ve uzun vadede programlar yayımlamaktadır. Bu programlarda genellikle kalkınmada öncelikli iller ilan edilmekte ve bu belirli konu ve alanlarda bu illere yapılacak yatırımları teşvik etmektedir. Üretim, yönetim, pazarlama gibi genel alanlarda veya sektör bazında üretim, yatırım ve istihdamda bazı kolaylıklar sağlanmaktadır. Mesela 2011 Yılı Programında yer alan ekonomik ve sosyal hedeflere ulaşmak amacıyla hükümet, makroekonomik politikaların, sektör programları ile bölge planları ve bölgesel gelişme amaçlı programların ve bunlarla ilgili yatırımların koordineli bir şekilde yürütülmesini esas alan Orta Vadeli Program (2011-2013) ilan edilmiştir. Bakanlar Kurulu Kararı olarak ilan edilen ve 1 Ocak 2011 tarihinde yürürlüğe giren Programa göre kalkınmada öncelikli 50 il belirlenmiştir.[18]

Kanuni düzenlemeye gerek kalmaksızın, kalkınmada öncelikli illere benzer şekilde Bakanlar Kurulu kararı ile Isparta'ya ilim şehri statüsü verilerek, bu şehre yapılacak yatırımlar için kolaylık, ayrıcalık veya muafiyetler sağlanması mümkün olabilecektir.[19] Özellikle ilim şehri kavramının eğitim, sağlık, turizm, ulaştırma, enerji, üretim, sosyal güvenlik, kamu hizmetleri ve teknoloji kalemlerini yakından ilgilendirdiği düşünülürse hem bu şehir açısından hem de girişimci açısından önemi kendini gösterecektir.

---

[18] 2011-2013 Dönemi Yatırım Programı Haz. Reh: Bkz: www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/13492/2011.pdf

[19] Ancak burada vergide ve bazı konularda kanunilik ilkesini istisna tutmak gerekir.

B-Hukuki Düzenleme Kapsamında Yapılabilecek Faaliyetler

Yukarıda ele alındığı üzere ilim şehri projesi çok yönlü niteliktedir. İnsanı ilgilendiren her şeyi içine alan kapsamlı bir konudur. Başta eğitim olmak üzere ekonomi, teknik altyapı, sağlık, turizm ve pek çok konunun ilim şehri ile ilgisi bulunmaktadır. Bu açıdan ilim şehri ile ilgili yapılacak hukuki düzenleme veya düzenlemeler konuyu bu yönüyle ele almalıdır. Projenin çok sayıda hukuki düzenlemeyi ilgilendirmesinden dolayı ya mevcut hukuki düzenlemelerde teker teker değişikliğe gidilecektir. Ya da genel nitelikli kapsamlı bir kanun çıkarılıp ilgili hukuki düzenlemelere atıf yapılacaktır. Mesela ilim şehrinde yapılacak yatırımlarda vergi indirimi, arazi tahsisi ve diğer teşvik ve muafiyetlerde ilgili kanunların uygulanacağına dair hükümler öngörülebilir. Bu ikinci yolun daha kolay ve amacı sağlamada daha etkili olacağını düşünmekteyim.

Bir şehrin "ilim şehri" olarak ilan edilmesi konusunda genel bir kanun çıkarılabilir. Bu kanunda ilim şehri ilan edilebilmesi için belirli şartlar öngörülebilir.[20] ilim şehri konusunda yapılacak hukuki düzenleme, konuyu kuruluş, teşkilat, denetim, yatırım, istihdam, vergi, teşvik, destek ve muafiyetler açısından ele alacaktır:

1-Kuruluş

Hukukun temel prensiplerinden biri de, (vergide olduğu gibi) bazı konuların ancak kanunla düzenlenebilmesidir. ilim şehri statüsünün verilmesi ve/veya ilim şehri kurulması, bu temel prensip ile ilgili konuları ilgilendirdiği ölçüde kanuni düzenlemeye ihtiyaç olacaktır. Bu açıdan konu, ilgili çevrelerde tartışılıp olgunlaştıktan sonra kanuni düzenleme yapılabilir. Ancak bunun için öncelikle sosyal açıdan olmak üzere ilmi, siyasi, tarihi, ekonomik ve diğer boyutlarının altyapısının oluşturulması gerekir.

[20] Aksi takdirde bir şehrin kanunla ilim şehri ilan edilmesi Anayasanın eşitlik ilkesine aykırılık oluşturabilir.

2-İdari Yapılanma

İlim şehrinin idari yapılanması konusunda mevcut hukuki düzeni bozmadan idarecilere ek görev ve yetki verilebilir. İlim şehri pek çok alan ve konu ile ilgili olduğu için, kamu ve özel sektörün farklı alanlardaki temsilcilerinden oluşan bir "ilim şehri meclisi" teşkil edilebilir. Ancak bu meclis danışma ve görüş/tavsiye bildiren bir fonksiyon üstlenmelidir. Mesela başta vali olmak üzere il belediye başkanı, ilgili bakanlıkların il müdürleri, üniversiteyi temsilen rektör/rektörler, ticaret ve sanayi temsilcileri, gönüllü kuruluş temsilcileri bu meclisin üyesi olabilir. Diğer yandan mecliste dile getirilen görüş/tavsiyeler doğrultusunda ayrıca karar ve icra makamı niteliğinde bir organ bulunabilir. Bu organda vali ve belediye başkanı ile birlikte üniversite rektör/rektörleri mutlaka yer almalıdır.

3-Denetim

İlim şehri ile ilgili farklı nitelikli denetimlerin bulunması söz konusudur. İdari işlem ve uygulamalar açısından idari ve kamu denetçisi denetimi, idarenin eylem ve işlemleri bakımından idari yargı denetimi, idarenin harcamaları açısından Sayıştay denetimi, kazanç açısından vergi denetimi ilgili genel kanunlara tabi tutulabilir. Ancak denetimin koordinasyonu açısından ilgili bir kadro ihdas edilebilir.

4-Teşvik ve Muafiyetler

Bilindiği gibi diğer devletlerde olduğu gibi ülkemizdeki bazı hukuki düzenlemelerle, bazı sektör, alan veya konuları geliştirmek için teşvik ve muafiyetlere yer verilmektedir. Mesela, turizmi geliştirmek için Turizmi Teşvik Kanunu, yabancı sermayeyi geliştirmek için Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu, teknoloji bölgelerini geliştirmek için Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu çıkarılmıştır. Söz konusu kanunlar hem ilgili sektör veya alanı kapsamlı bir şekilde ele alarak düzenlemekte hem de ilgili mevzuat çerçevesinde sahip

olunacak teşvik ve muafiyetleri içermektedir. Bu düzenlemeler hem dünyada hem Türkiye'de olumlu sonuçlar vermiş ve söz konusu sektörlerde ciddi, ölçülebilir ve değerlendirilebilir gelişmelere dayanak olmuştur. Bu açıdan, teşvik kanunları olarak bilinen ve mevcut hukuki altyapı ve çerçeveyi bozmadan yapılan bu düzenlenmeler, ilgili oldukları alanda yarar sağlamış ve sağlamaya devam etmektedir.

İlim şehri ile ilgili yapılacak düzenlemelerin en önemli unsurunu ilim şehrine yapılacak yatırım ve faaliyetlerde sağlanacak teşvik ve muafiyetler oluşturacaktır. İlim şehri projesinin sadece kamu eliyle gerçekleştirilmesi mümkün olmadığı gibi doğru da değildir. Bu nedenle gönüllü ve/veya özel girişimcinin sürece mutlaka dâhil edilmesi gerekir. Özel girişimciyi bir konuda yatırım veya faaliyette bulunmasını sağlamak için teşvik, destek ve muafiyetlere ihtiyaç vardır. Nasıl ki bazı konu alan ve sektördeki yatırımları teşvik için hukuki düzenlemeler yapılmaktadır. Öyle de o konulardan daha önemli olan *ilim konusunda yapılacak hukuki düzenlemelerde ilgili yatırım veya faaliyetin içerik ve niteliğine uygun teşvik ve muafiyetlerin sağlanması gerekir.* Bu kapsamda, vergi indirimi veya muafiyeti, arazi tahsisi, lojman yapılması, elektrik, su, doğalgaz gibi bazı kalemlerde indirim, teknoloji ve fon transferlerinde kolaylık, bazı kamu hizmet bedellerinde indirim şeklinde kolaylıklar sağlanması mümkündür.

5-Model Alınabilecek Kanunlar

Yukarıda belirtildiği üzere Yükseköğretim Kanunu[21] Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu gibi ilim ve eğitimi doğrudan ilgilendiren kanunlar ile bunlara dayanılarak çıkarılmış çok sayıda tüzük, yönetmelik ve genelge bulunmaktadır. Ancak bu kanunlar konu bazında düzenlemelerdir. Oysa ilim şehri projesi hem coğrafi açıdan belli bir alanı hem de başta eğitim ve ilim olmak üzere

[21] 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu

pek çok konuyu ilgilendirdiğinden dolayı farklı bir özelliğe sahiptir. Bu açıdan özellikle Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu[22] model alınabilir ve yararlanılabilir.

Şüphesiz ki buradaki amacımız Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununu tanıtmak değildir. Ancak bu kanundan yararlanarak "ilim şehri" kurulmasının mümkün olabileceği ve bazı destek ve muafiyetlerin sağlanabileceğini göstermektir. Kanunda Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin kuruluş amacına ve usulüne, söz konusu merkezlere ilişkin ayrıntılı tanımlara, teknoparkların kuruluş ve işleyişine, yönetim ve denetimine ve en önemlisi teknoparklara sağlanacak olan teşvik ve muafiyetlere ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

Teknoparkların[23] kuruluş amacı ise Kanun'un 1. maddesinde, "sanayi-üniversite-devlet ve araştırma kuruluşları arasında işbirliğinin sağlanmasıyla ülke sanayisinin uluslararası rekabet edebilir ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulması" olarak belirlenmiştir. Bir başka deyişle söz konusu amaç, teknoparklarda teknolojik bilgi üretmek, üründe ve üretim yöntemlerinde yenilikler oluşturmak, üretim maliyetlerini düşürmek ve bu sayede üretim ile ortaya çıkan teknolojik ürün ve fikirlerin ihracatına zemin hazırlamak için gerekli altyapıyı oluşturabilmektir.

Bu Kanun'daki en önemli husus, Teknoloji Geliştirme Bölgesinde yapılan faaliyetlere yapılacak *destek ve*

---

[22] 26.06.2001 tarih ve 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu 06 Temmuz 2001 tarih ve 24454 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanunda, 02.03.2011 tarih ve 6170 sayılı kanunla değişiklik yapılmış ve bu değişiklikler 12 Mart 2011 tarih ve 27872 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

[23] Kanun'un 3/(b) maddesine göre Teknopark şöyle tanımlanmaktadır: "yüksek/ileri teknoloji kullanan ya da yeni teknolojilere yönelik firmaların belirli bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü ya da Ar-Ge merkezinin olanaklarından yararlanarak teknoloji veya yazılım ürettikleri/geliştirdikleri, teknolojik bir buluşu ticari bir ürün, yöntem veya hizmet haline dönüştürmek için faaliyet gösterdikleri ve bu yolla bölgenin kalkınmasına katkıda bulundukları, aynı üniversite, yüksek teknoloji enstitüsü ya da AR-GE merkez veya enstitüsü alanı içinde veya yakınında, akademik, ekonomik ve sosyal yapının bütünleştiği yerler"dir.

muafiyetlerdir. Söz konusu Kanunun 8. maddesinde kanun kapsamındaki faaliyetlere ilişkin giderlerin, yönetici şirketçe karşılanamayan kısmının bakanlık bütçesine konulan ödenekle sınırlı olmak üzere karşılanabileceği belirtilmektedir. Aynı maddenin 3. fıkrasında yönetici şirketin, bu Kanunun uygulanması ile ilgili olarak düzenlenen kâğıtlardan ve yapılan işlemlerden dolayı *damga vergisi ve harçtan muaf olacağı* ve atık su arıtma tesisi işleten Bölgelerden, *belediyelerce atık su bedeli alınmayacağı* düzenlenmiştir.

Bu kanuna benzer şekilde ilim şehri için çıkarılacak kanun kapsamında ilim şehri ilan edilen yer veya bölge içindeki faaliyet ve yatırımlar için vergi indirimi veya muafiyeti, arazi tahsisi gibi destek, teşvik ve muafiyetler öngörülebilir.[24]

III-SONUÇ VE ÖNERİLER

Yukarıdaki açıklamalar ışığında Isparta ili ilim şehri ilan edilmesi için atılması gereken hukuki adımları şöyle özetlemek mümkündür:

1-Öncelikle ilim şehri ilan edilmesi için psikolojik, sosyolojik, coğrafi, tarihi, ekonomik ve kültürel şartlar hazırdır. Bu unsurların yanında hukuki altyapının da sağlanması halinde Isparta'nın ilim şehri ilan edilmesinin önünde hiçbir engel bulunmamaktadır.

2- Isparta'nın ilim şehri ilan edilmesi Anayasa'nın sosyal ve ekonomik görevleri kapsamında "bilim ve sanatı destekleme" görevi ile uyumludur. Ayrıca özel teşebbüs hürriyetine de yeni bir imkân ve fırsat sağlayacaktır. Çünkü ilim şehri ile ilgili düzenlemeler kapsamında, burada herkes yatırım veya faaliyetler yapabilecektir.

3-Isparta'nın ilim şehri ilan edilmesi konusunu *hukuki düzenlemeye gitmeksizin yapılabilecek faaliyetler* ile *hukuki düzenleme yoluyla yapılabilecek olanlar* olmak üzere ikiye

[24] Mesela bu kapsamda Kamu İhale Kanununda AR-GE çalışma ve faaliyetlerle ilgili destek ve muafiyetler sayılabilir.

ayırarak incelemek mümkündür. Isparta'nın ilim şehri ilan edilmesiyle ilgili olarak hiçbir hukuki düzenlemeye gitmeksizin yapılabilecek bazı faaliyetler bulunmaktadır. Bu kapsamda, ilim şehri kavramını öne çıkaran ilmi toplantılar düzenlenmesi, valilik bünyesinde bir birimin bu konu ile ilgili faaliyetlerin koordinasyonu için görevlendirilmesi, Isparta'daki ilim, eğitim ve kültür dernek ve vakıflarının federasyon şeklinde tek çatı altında toplanması, konu ile ilgili AB ve TÜBİTAK projelerine ağırlık verilmesi sayılabilir. Ayrıca Isparta'ya ilim şehri vasfını kazandıracak tarihi şahsiyetlerle ilgili kitap veya film yapılması ve bu kişilerin eserlerinin mümkünse telif hakları alınarak tıpkıbasımının yapılması gibi faaliyetler ilim şehri kavramı ile ilgili önemli bir hizmet olacaktır. Ayrıca gönüllü ve/veya özel girişimler ilim, eğitim ve teknoloji alanında yatırım ve faaliyet yapmaya teşvik edilebilir. Ayrıca kalkınmada öncelikli illere benzer şekilde Isparta'ya ilim şehri statüsü verilerek, bu şehre yapılacak yatırımlar için kolaylık, ayrıcalık veya muafiyetler sağlanması mümkün olabilecektir.

4-Isparta'nın ilim şehri ilan edilmesi konusunda *hukuki düzenleme yoluyla yapılabilecek olan*lar ise şu şekilde sayılabilir: İlim şehri konusunda kanuni düzenleme yapılması konuya verilen önemi ortaya koyacaktır. Bu durumda da *genel nitelikli* bir kanun çıkarılması ve gereken konularda ilgili kanunların uygulanacağına dair atıf yapılması amaca uygun bir yöntem olacağı düşüncesindeyiz. Bu konuda de en önemli husus, ilim şehri ilan edilen yer veya bölge içinde yapılacak yatırım ve faaliyetlere sağlanacak teşvik, destek ve vergi muafiyeti/indiriminin sağlanmasıdır.

5-İlim şehrinin idari yapılanması konusunda mevcut hukuki düzeni bozmadan idarecilere ek görev ve yetki verilebilir. İlim şehri pek çok alan ve konu ile ilgili olduğu için, kamu ve özel sektörün farklı alanlardaki temsilcilerinden oluşan bir "ilim şehri meclisi" teşkil edilebilir. Ancak bu meclis danışma ve görüş/tavsiye bildiren bir fonksiyon üstlenmelidir. Mesela başta vali olmak üzere il belediye başkanı ilgili

bakanlıkların il müdürleri, üniversiteyi temsilen rektör, ticaret ve sanayi temsilcileri, gönüllü kuruluş temsilcileri bu meclisin üyesi olabilir. Diğer yandan mecliste dile getirilen görüş/tavsiyeler doğrultusunda ayrıca karar ve icra makamı niteliğinde bir organ bulunabilir. Bu organda vali ve belediye başkanı ile birlikte üniversite rektör/rektörleri yer almalıdır.

6-İlim şehri ile ilgili farklı nitelikli denetimlerin bulunması zorunludur. İdari işlem ve uygulamalar açısından idari denetim, idarenin eylem ve işlemleri bakımından idari yargı denetimi, idarenin harcamaları açısından Sayıştay denetimi, kazanç açısından vergi denetimi, ilgili genel kanunlara tabi tutulabilir. Ancak denetimin koordinasyonu açısından ilgili bir kadro ihdas edilebilir. Diğer yandan ilim şehri kurulmasında öngörülen hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığı yönünde bir ilim değerlendirme kurulu oluşturulabilir.

7-Son olarak şunu söylemek gerekir ki "olumlu bir şey yapmak hiçbir şey yapmamaktan iyidir." Bir iş veya faaliyete girişildiği zaman getireceği menfaatler ile doğuracağı zararlar açısından analizinin yapılması gerekir. İlim şehri projesinin Isparta'ya, ülkemize ve ilme katkı yapacağı muhakkaktır. Bu noktadan hem teknik hem de beşeri ilimler açısından "Isparta'nın ilim şehri" ilan edilmesi projesi olumlu bir adım olarak değerlendirilmelidir.

KAYNAKLAR

Bagir, M. N. and Kathawala, Y. , "*Ba for Knowledge Cities" a Futurisitc Technology Model"*, Journal of Knowledge Management, 2004, Vol:8, No:5, s.83-95.

Bounfour, A., Edvinsson, L., "*Intellectual Capital for Communities : Nations, Regions, and Cities"*, Butterworth-Heinemann, Boston, 2005.

Carrillo, F. J., "*Capital cities: a Taxonomy of Capital Accounts for Knowledge Cities"*, Journal of Knowledge Management, 2004, Vol:8, No: 5, s.28-46.

Dvir, Ron, "*Knowledge City, Seen As a Collage of Human Knowledge Moments"*, Knowledge Cities: Approaches, Experiences, and Perspectives, (Ed: F. K. Carillo), 2005.

Ergazakis, K., Metaxiotis, K and Pasarras, J, "*Towards Knowledge Cities: conceptual analysis and Success Stories"* Journal of Knowledge Management, 2004, Vol:8, No:5, s.5-15.

İnternet Adresleri

http://500universite.blogspot.com/2008/04/bilim-sehirleri-ve-500-universite.html (Erişim tarihi: 07.03.2013)

vendettautopya.blogspot.com/ (Erişim tarihi: 07.03.2012)

http://www.sciencecitykolkata.org.in/ (Erişim Tarihi:06.03.2012)

www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/13492/2011.pdf (Erişim Tarihi:06.03.2012)